

доходів та витрат за центрами виникнення та відповідальності; недосконалість первинної облікової інформації для прийняття управлінських рішень. Зокрема, чинна в Україні система кошторисних нормативів ДБН, яка не відповідає структурі витрат, визначених системою П(С)БО.

Висновки та пропозиції. Система обліку витрат за контрактами будівельних організацій є недосконалою і потребує вирішення певних питань, тобто оновлення організації і методики обліку, системи отримання оперативної інформації про виробничі витрати шляхом використання ЕОМ, адже їх стан має істотний вплив на результати діяльності будівельних організацій.

З метою ефективнішого ведення обліку на будівельних організаціях пропонуємо ввести в дію інструкцію до ПСБО 18, в якій містилися б числові приклади, які розкривають сутність методів визнання доходів і витрат щодо виконання будівельних контрактів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 "Будівельні контракти" затверджене приказом Міністерства фінансів України від 15.12.1993 р., № 9 (зі змінами та доп.).
2. Крупка Я.Д. Облік у будівництві : підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Р.О. Мельник. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 631 с.
3. Карпушенко М. Бухгалтерський облік в будівельних організаціях / М. Карпушенко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.buddom.com.ua/?m=564>.
4. Чалий І. Методи визнання доходів за будівельними угодами: вплив на фінансову звітність / І. Чалий // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2005. – № 19. – С. 4-5.
5. Кричун П. Оцінка ступеня завершеності виконання будівельного контракту як суб'єктивний чинник впливу на показник НБВ / П. Кричун // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 2. – С. 36-41.
6. Кричун П. Момент визнання в обліку доходу за будівельним контрактом: підходи, принципи, критика, перспектива / П. Кричун // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 3. – С. 30-38.
7. Кричун П. Очікувана сума доходу за будівельним контрактом як ознака, що впливає на відображення доходу в обліку / П. Кричун // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 6. – С. 24-31.
8. Петренко М. Проблеми визнання і оцінки доходів і витрат в будівництві / М. Петренко, К. Захарова // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 292-294.

Костик Т.М., Микитюк Н.А. Сущность признания в учете доходов и расходов по строительному контракту

Рассмотрены проблемы признания доходов и расходов по строительному контракту, которые влияют на экономические процессы как региона, так и страны в целом.

Ключевые слова: строительство, доходы, расходы, строительный контракт.

Kostyk T.M., Mukutyk N.O. Confessions of the essence of income and expenditure of a construction contract

The problem of recognition of revenues and costs of a construction contract that affect the course of economic processes as a region and country.

Keywords: construction, income, expenses, construction contract.

УДК 368.001.25

Асист. О.О. Лопата; студ. Х.В. Кизик –
НУ "Львівська політехніка"

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

На основі аналізу чинного законодавства України у цій сфері, поглядів вчених-цивілістів, узагальнення та аналізу практики застосування норм права, які регулюють договори перестрахування, вперше в українській правовій науці здійснено теоретич-

ний аналіз договору перестрахування, визначено поняття, правову природу договору перестрахування, а також його місце в системі цивільно-правових договорів.

Визначено правову характеристику суб'єктного складу аналізованого договору. Проаналізовано зміст договору перестрахування, порядок його укладення та визначення його форми, особливості виконання та відповідальності за договором перестрахування. Результатом дослідження стало формування наукових висновків і пропозицій щодо вдосконалення законодавчого врегулювання відносин за договором перестрахування.

Ключові слова: перестрахування, перестрахувальні правовідносини, перестраховик, перестрахувальник, договір перестрахування.

Постановка проблеми. На сьогодні, в умовах розвитку економіки виникає потреба в удосконаленні страхового законодавства, укладанні різних цивільно-правових договорів, існує потреба в укладанні договорів перестрахування. Однак в Україні на цьому етапі в законодавстві існує чимало проблем, які передусім стосуються саме перестрахування. Поняття договору перестрахування у законодавстві нове. Часто помилково договір перестрахування ототожнюють із договором страхування. Також у науковій літературі неналежним чином висвітлено проблеми, пов'язані з укладенням договору перестрахування та його виконанням. Тому існує потреба вдосконалення механізму правового регулювання договірних перестрахувальних правовідносин.

Мета роботи. Визначення механізму правового регулювання та правової природи договору перестрахування, а також визначення поняття договору перестрахування, його ознак та встановлення місця договору перестрахування у системі цивільно-правових договорів України.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Теоретичні проблеми правового регулювання перестрахувальних відносин в Україні висвітлено недостатньо. Однак значний внесок у вирішення проблем перестрахувальних правовідносин зробили російські та українські дослідники-представники сучасної науки: В.Д. Базилевич, А.А. Гвозденко, Ю.М. Журавльов, М.Г. Каминкіна, С.С. Осадець, К.Є. Турбіна, Т.А. Федорова, В.В. Шахов.

Свої думки з приводу правової природи договору перестрахування висловлювали такі вчені, як: С.М. Бєрвено, В.І. Борисова, М.І. Брагінський, С.М. Братусь, В.В. Вітрянський, О.В. Дзера, О.О. Красавчиков, Н.С. Кузнецова, В.В. Луць, М.С. Малін, Г.К. Матвєєв, А.П. Сергєєв, В.О. Тархов, Ю.К. Толстой, Р.Б. Шишка та ін.

На думку Ю.Б. Фогельсона, відносини з перестрахування є особливим видом майнового страхування незалежно від того, чи є пряме страхування майновим, чи особистим.

Виклад основного матеріалу. Перестрахування – страхування одним страховиком (цедентом, перестрахувальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій його зареєстровано.

Згідно із ЗУ "Про страхування" договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, відповідно до якої страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову

виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені терміни та виконувати інші умови договору.

Отже, можна і справді розглядати договір перестрахування різновидом договору страхування, оскільки предметом безпосередньої діяльності страховика може бути як страхування, так і перестрахування. Договір перестрахування нічим не відрізняється від звичайного страхування, і тому цілком правильно в деяких законодавствах перестрахування підпорядковується загальним правилам страхування. Тому можна зробити висновок, що до договору перестрахування застосовуються правила, які регулюють пряме страхування. Однак між договором перестрахування та договором страхування існують певні відмінності, котрі ставлять під сумнів твердження про те, що договір перестрахування є різновидом договору страхування. Наприклад, за договором страхування з однієї сторони виступає страховик, а з іншої – страхувальник, а за договором перестрахування з обох сторін є страховик.

Тобто сторонами договору перестрахування можуть бути виключно страхові товариства, що відповідають вимогам законодавства, зокрема щодо ліцензування, формування статутного фонду та інших, у разі недотримання яких юридична особа не має права здійснювати страхову та перестраховальну діяльність. Отже, страхові товариства можуть брати участь у договорі перестрахування як у ролі перестраховика, так і в ролі перестраховальника.

Відповідно до чинного законодавства, з'ясовано, що право на укладання договорів перестрахування виникає у страхових товариств з моменту отримання ними ліцензії на здійснення страхової діяльності та припиняється у разі припинення її дії. Іншою відмінністю є те, що страхове законодавство України передбачає обов'язкові умови досягнення сторонами згоди, за якими для укладання договору необхідне страхування. Однак законом не передбачено будь-яких вимог щодо порядку укладання договору перестрахування. Також у договорі перестрахування страховий випадок завжди однаковий, той самий, а у договорі страхування багато різновидів страхових випадків.

Ще одна відмінність полягає у зобов'язанні перестраховика виплатити страховику (перестраховальнику) страхову суму або страхове відшкодування, пропорційне його частці участі, і лише в тому випадку, коли перестраховальник виплатить страхову суму (страхове відшкодування) страхувальнику. При цьому є певні спільні риси договорів страхування і перестрахування.

У договорі страхування страхувальник зобов'язаний інформувати страховика перед укладанням договору страхування, а також у період його дії про всі обставини ризику, які стосуються об'єкта страхування. Так, за умовами договору перестрахування страховик (перестраховальник) зобов'язаний надати перестраховику повну та достовірну інформацію про ризик. Саме на основі цієї інформації перестраховик приймає рішення про укладання договору перестрахування і виплату страхового відшкодування.

Договір перестрахування є консенсуальним, тобто набуває чинності з моменту його укладання, а договір страхування є реальним договором, адже він набуває чинності з моменту оплати страхувальником страхової премії або

першого страхового внеску. Ці відмінності між договорами страхування і перестрахування дають змогу говорити про самостійність і відмежування договору перестрахування від договору страхування.

Як було зазначено вище, основними ознаками відмежування договору страхування від договору перестрахування є страховий ризик, суб'єктивний склад учасників договорів, порядок укладання договорів тощо. Отже, все таки, можна зробити висновок, що договір перестрахування є самостійним видом договору майнового страхування, оскільки має власний об'єкт, мету, суб'єктивний склад.

Чинне цивільне та страхове законодавства України не містять норм, які чітко визначали б місце договору перестрахування в системі страхової діяльності. Недосконалість законодавства призводить до відсутності єдиного правового регулювання договору перестрахування, який часто помилково ототожнюють із договором страхування. Тому, звичайно, існує потреба у висвітленні договору перестрахування, його особливостей, проблем, пов'язаних з укладанням договору перестрахування та його виконанням, вдосконаленні механізму правового регулювання договірних перестраховальних правовідносин.

На сьогодні у вітчизняному законодавстві інститут перестрахування розглядається як галузь, або як вид страхування. Представник вітчизняної науки страхового права О. Заруба розглядає перестрахування як окремий незалежний вид страхування. На його думку, перестрахування – це спеціальна форма страхування між страховими компаніями, яка передбачає передачу ризику від одного до іншого страховика.

Відомий американський теоретик і практик перестрахування К. Пфайфер визначає перестрахування як самостійну галузь страхування, що забезпечує захист прямого страховика від можливих фінансових втрат, якщо йому необхідно було здійснити виплати за укладеними договорами страхування, не маючи перестраховального покриття. Також, на думку К.Є. Турбіної, перестрахування не можна розглядати як вид страхування, оскільки щодо страхових виплат у страховика немає страхового інтересу. Обґрунтовуючи це положення, К.Є. Турбіна зазначає, що відповідні страхові виплати не є збитками страховика та не заподіють йому шкоди.

Отже, аналізуючи твердження різних теоретиків та практиків, можна стверджувати, що перестрахування виступає окремим видом майнового страхування, об'єктом перестрахування виступає майновий інтерес страховика (перестраховальника), який пов'язаний з можливими витратами на страхові виплати, що можуть виникнути внаслідок настання страхового випадку. Перестрахування засноване на договорі особливого виду страхової діяльності, який виражається в наданні перестраховиком перестраховального захисту, спрямованого на забезпечення фінансової стійкості страховика (перестраховальника).

Під час укладання договору перестрахування будь-якої поступки прав страховика за зобов'язаннями іншому страховику не відбувається. Навпаки, страховик, який уклав з перестраховиком договір перестрахування, відповідає за виконання страхових зобов'язань перед страхувальником у повному обсязі згідно з договором страхування (відповідно до Закону України "Про страхування"). Страховик, який звернувся до послуг іншого страховика з ме-

тою забезпечення своєї фінансової стійкості та належного виконання своїх страхових зобов'язань перед власними страхувальниками, сам стає відповідно страхувальником та перестраховальником.

Таким чином, неправомірно, з погляду теорії та практики цивільного права України, називати перестраховальника цедентом, оскільки договірні правовідносини, які виникають між перестраховальником і перестраховиком не передбачають зазначеної поступки прав страховика (перестраховальника) за договірним зобов'язанням. Правовідносини у перестрахованні – це цивільні правовідносини між юридичними особами (перестраховиком і перестраховальником), які виникають на підставі договору перестраховання.

Характерною рисою договору перестраховання є віднесення його до групи договорів про надання послуг. Тобто перестраховик надає на оплатних засадах перестраховальникові послугу зі забезпечення його фінансової стійкості. При цьому характер дій перестраховика та аналіз послуги як об'єкта цивільних прав дає змогу віднести договір перестраховання до договорів про надання фінансових послуг.

Зміст договору перестраховання складають умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства та визначають взаємні права і обов'язки сторін договору, та умови, визначені і погоджені сторонами. Предметом договору перестраховання є, звичайно, зобов'язання перестраховика надати перестраховальнику певну послугу – перестраховальний захист і зобов'язання перестраховальника сплатити за неї перестраховальну премію.

Договір перестраховання укладається у письмовій формі. За відсутності сторін, укладання договору здійснюється за допомогою електронного чи іншого зв'язку, що дає змогу встановити, що документ виходить від сторони за договором і вона бажає вступити у правовідносини з іншою стороною. Якщо сторони присутні, то договір перестраховання укладається також у письмовій формі шляхом складання документа, підписаного сторонами і скріпленого печаткою.

Висновки. Отже, перестраховальні відносини є різновидом цивільно-правових зобов'язань, які виникають на підставі договору перестраховання. Договір перестраховання – це все-таки самостійний вид договору майнового страхування.

Предметом договору перестраховання є, звичайно, зобов'язання перестраховика надати перестраховальнику певну послугу – перестраховальний захист і зобов'язання перестраховальника сплатити за неї перестраховальну премію. Сторонами договору перестраховання можуть бути виключно страхові товариства, що відповідають вимогам законодавства, зокрема щодо ліцензування, формування статутного фонду та інших, у разі недотримання яких юридична особа не має права здійснювати страхову та перестраховальну діяльність.

Література

1. **Базилевич В.Д.** Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич. – К. : ТОВ "Знання", КОО, 1997. – 216 с.
2. **Біленчук Д.П.** Страхове право України : підручник [для студ. ВНЗ] / Д.П. Біленчук, П.Д. Біленчук, О.М. Залетів, Н.І. Клименко / за ред. проф. П.Д. Біленчука і президента Ліги страхових організацій України О.Ф. Філонюка. – К. : Вид-во "Атака", 1999. – 368 с. – С. 70-82.

3. Заруба О. Страхова справа : підручник / О. Заруба. – К. : ТОВ "Знання", КОО. – 1998. – 321 с.
4. Семенова К.Г. До питання про правову природу договору перестрахування // Актуальні проблеми цивільного права та процесу : матер. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. О.А. Пушкіна. – Х. : Вид-во ХНУВС, 2006. – С. 117-120.
5. Таркуцяк А.О. Страхування : навч. посібн. / А.О. Таркуцяк. – К. : Вид-во Європ. Ун. туфінансів, інформ. систем, і бізнесу, 1999. – 115 с. – С. 15-17.
6. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uk.wikipedia.org/>

Лопата О.О., Кызык К.В. Правовая природа договора перестрахования

С учетом исторического аспекта рассмотрены социально-экономические предпосылки возникновения и становления отношений по перестрахованию как внутри страны, так и в международной практике, а также становление гражданского законодательства, которым регулируются отношения по перестрахованию в Украине. Установлено, что перестраховочные отношения являются гражданскими правоотношениями между юридическими лицами, возникающими на основании договора перестрахования. Исследованы понятие и правовая природа перестрахования, предложено усовершенствованное определение перестрахования, договора перестрахования, определена его юридическая природа. Рассмотрена проблема соотношения договора перестрахования с другими смежными правовыми конструкциями в гражданском праве.

Проанализированы вопросы, связанные с определением места договора перестрахования в системе гражданско-правовых обязательств; правового положения сторон; содержания договора; особенностей его заключения и выполнения, а также гражданско-правовой ответственности за нарушение его исполнения. На основании анализа правового механизма регулирования отношений перестрахования внесены предложения по совершенствованию действующего гражданского законодательства Украины.

Ключевые слова: перестрахование, перестраховочные правоотношения, перестраховщик, перестрахователь, договор перестрахования.

Lopata O.O., Kyzik H.V. Legal nature of the contract of reinsurance

On the basis of the analysis of the current legislation of Ukraine in the given sphere, the views of scientists, the generalization and the analysis of practical application of norms of the Law, which adjust contract of reinsurance, the dissertation for the first time in the Ukrainian legal science suggests the theoretical analysis of the contract of reinsurance. Legal nature of the contract of reinsurance and also its place among similar civil legal contracts are defined, a concept. Legal description of parties to an analyzed contract is given. The analysis of content of the contract of reinsurance, the order of concluding the contract of reinsurance and definition of its form, features of its fulfillment and responsibilities under the contract of reinsurance are worked out.

The result of the research is the formulation of some scientific conclusions and offers concerning perfection of legislative regulation of relations in the contract of reinsurance.

Keywords: reinsurance, reinsurance legal relations, reinsurer, contract of reinsurance.

УДК 368.029+336.14

Асист. О.О. Лопата; студ. І.О. Лецишин –
НУ "Львівська політехніка"

**ІНОЗЕМНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ**

Досліджено доцільність перестрахування страхових ризиків страховими компаніями України в перестраховальних компаніях-нерезидентах за кордоном як засобу регулювання платоспроможності страхової компанії. Встановлено, що поряд із значними перевагами, перестрахування в окремих випадках може негативно впливати на